

بررسی تأثیر جوّ روانی - اجتماعی کلاس در پیشرفت تحصیلی

به منظور بررسی رابطه ادراک و انتظار دانش‌آموزان از جوّ کلاس با پیشرفت تحصیلی آنان و همچنین، رابطه ادراک و انتظار معلمان این شاگردان از جوّ کلاس و پیشرفت تحصیلی آنان، به‌طور تصادفی، ۱۲ کلاس دخترانه و پسرانه پنجم ابتدایی (N=۳۹۴)، از مناطق ۲ و ۶ آموزش و پرورش تهران انتخاب شدند. اطلاعات موردنیاز، براساس پرسشنامه جوّ روانی - اجتماعی کلاس و کارنامه‌های تحصیلی دانش‌آموزان جمع‌آوری شد و در تحلیل آماری نتایج روش «تآ»ی مان ویتنی و تحلیل رگرسیون چندمتغیره مورد استفاده قرار گرفت.

در این پژوهش نشان داده شده است که میزان انتظار از جوّ کلاس، هم برای معلمان و هم برای دانش‌آموزان، بالاتر از میزان ادراک است. همچنین، سطح انتظار و ادراک معلمان از جوّ کلاس بالاتر از سطح انتظار و ادراک دانش‌آموزان است و سطح ادراک و انتظار دانش‌آموزان مدارس دخترانه از جوّ کلاس، بالاتر از سطح ادراک و انتظار دانش‌آموزان مدارس پسرانه است و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر، بالاتر از دانش‌آموزان پسر است.

در مجموع، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین جوّ روانی - اجتماعی کلاس و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد و می‌توان بر اساس جوّ روانی - اجتماعی کلاس، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را - هر چند در حد ناچیز - پیش‌بینی کرد.

بررسی جوّ روانی - اجتماعی کلاس درس دانش‌آموزان و میزان رابطه آن با پیشرفت تحصیلی از جمله موضوعاتی است که همواره مورد توجه معلمان، مدیران، دست‌اندرکاران آموزش و پرورش و همچنین والدین بوده است. تحقیقی علمی در این مورد می‌تواند به فراهم ساختن جوّ روانی - اجتماعی مناسب و مطلوب کمک کند.

کلاس به عنوان جامعه کوچک و فرعی از افراد متفاوتی تشکیل شده است که از نظر تجارب، فرهنگ، شخصیت، و... با هم متفاوتند. این افراد خصوصیات خود را به درون کلاس می‌آورند و به همین دلیل جوّ روانی - اجتماعی متفاوتی بر کلاسها حاکم است. بنابراین، تشکیل دهندگان جوّ روانی - اجتماعی کلاس معلم و دانش‌آموزانند که هدف عمده آنها آموزش و فراگیری است. پس برای آموزش و یادگیری لازم است که جوّ مطلوب و مناسبی در کلاسها دایر باشد. جوّ مطلوب و مناسب، روابط مثبت و هدفداری است که میان معلم و دانش‌آموزان در کلاس وجود دارد و دارای «کارایی» است.

بنابراین، شناخت جوّ روانی - اجتماعی کلاس می‌تواند بازخورد با ارزشی برای معلمان فراهم کند؛ چون این عامل در ترک تحصیل، غیبت از کلاس، اندوه و افسردگی، مقاومت دانش‌آموزان در مقابل معلم، عدم رفاقت بین دانش‌آموزان در کلاس، عدم رضایت و علاقه به درس و یادگیری اثر دارد. بدیهی است که رهبری معلم در کلاس، نقش عمده‌ای در شکل‌گیری این واکنش‌ها دارد.

رهبری معلم در کلاس را می‌توان به سه نوع یا روش تقسیم کرد: (۱) روش مبتنی بر دموکراسی، که بهترین روش اداره کلاس است و در آن دانش‌آموزان دارای پیشرفت تحصیل بالایی هستند. در این روش روابط معلم و دانش‌آموزان طوری است که نیازهای تعلق و وابستگی، دوست داشتن، به رسمیت شناختن، ارزش داشتن، احترام و شکوفا شدن و استقلال آنها تأمین می‌شود؛ و دانش‌آموزان تحت راهنمایی معلم به آموزش و یادگیری می‌پردازند و اعمال مثبت و مورد قبول برای آنان روشن و واضح است و همین عامل باعث رضایت و خشنودی آنان شده و به سعی و تلاششان می‌افزاید. (۲) روش بی‌بند و باری (بدون رهبری)، که در آن به

علت مشخص نبودن هدف و عدم رهبری، به کمترین یادگیری می انجامد و بنابراین، بدترین روش اداره کلاس است. (۳) روش استبدادی، که در آن نسبت به روش بی بند و باری، دانش آموزان دارای یادگیری بیشتری هستند ولی به علت داشتن هیجان و اضطراب، عدم احساس مسئولیت و هدف، دارای یادگیری کمتری نسبت به روش دموکراسی هستند و در حضور معلم به کار و کوشش ادامه می دهند، ولی در غیاب او سعی به انجام کار ندارند؛ در حالی که در روش دموکراسی، در همه شرایط سعی دارند که کارشان را به انجام برسانند (۲: ص ۴۷۸-۴۸۰).

در تحقیق وانگ و مارتل (۱۹۹۳-۱۹۹۴) نشان داده شده است که جو کلاس به ابعاد اجتماعی - روانشناختی بستگی دارد و مدیریت کلاس، اگر خوب باشد، باعث افزایش مشارکت دانش آموزان، کاهش رفتارهای مخرب و استفاده مناسب از زمان آموزش می شود. همچنین رفتار اجتماعی معلم با دانش آموز بر یادگیری اثر دارد و منجر به ایجاد حس عزت نفس دانش آموز و پرورش روابط دوستانه در کلاس و مدرسه می گردد^(۱۱).

در تحقیق منگا (به نقل از سداریدا^(۱۰)) نشان داده شده است که نقش اصلی موفقیت دانش آموزان را معلمان به عهده دارند، نه سازماندهی مدرسه. بدیهی است که تأثیر همه معلمان یکسان نیست، زیرا آنان آموزش مشابهی را دریافت نکرده اند و روش آموزش یکسانی را نیز به کار نمی برند؛ بنابراین، وجود معلم «کارآمدتر» در مدرسه مهم است. همچنین در این تحقیق نشان داده شده است که معلمان که والدین آنها کارگر یا مستخدم اند، موفقیت های شاگردانشان را بیشتر فراهم می کنند.

در تحقیق لاورنز^(۶) نشان داده شده است که دانش آموزان دبیرستانی، کلاسهایی را که توسط معلمان زن اداره می شد، مشکل تر از کلاسهایی که توسط معلمان مرد اداره می شد، ادراک کرده اند.

به نظر زازو (به نقل از فلوزی^(۵)) در دختران عوامل غیرشناختی موفقیت تحصیلی یعنی مشارکت بین همسالان، کار گروهی، رفتار با سر و صدای کم، پایداری در انجام تکالیف و ... از همان دوران کودکی بیشتر است. در تحقیق فلوزی^(۵) نشان داده شده است که دختران رفتارهای تمرکزگرا و

مشارکتی، ولی پسران رفتارهای بی تفاوت و پرسر و صدا در کلاس از خود نشان می‌دهند.

همچنین رفتار دختران و پسران در کلاس از لحاظ طبقه اجتماعی - اقتصادی تفاوت دارد: (۱) دختران طبقه بالا رفتارهای رقابتی، رفتارهای بدون سر و صدا، تمرکزگرا و پذیرش ارزشها و هنجارهای تحصیلی در کلاس از خود نشان می‌دهند و ۹۳ درصد دختران طبقه بالا در دسته «شاگردان زرنگ هستند». (۲) دختران طبقه کارگر دارای مشارکت فعال با همسالان، تمرکز قوی و هیاهو و شلوغ کاری ناچیز از خود نشان می‌دهند و میل به تحصیل این دختران را اغلب اوقات در جهت زرنگ‌تر بودن نسبت به پسران همان طبقه اجتماعی جلوه‌گر می‌سازد. (۳) پسران طبقه بالا رفتارهای رقابتی (مشارکتی) و پرهیاهوی شدیدی در کلاس از خود نشان می‌دهند و همین رفتار باعث می‌شود که عده‌ی شاگردان پسر زرنگ نسبت به دختران زرنگ کمتر جلوه‌گر کند. (۴) پسران طبقه کارگر دارای رفتارهای پرهیاهو و بی تفاوتی هستند؛ یعنی، مشارکت و تمرکز ندارند و هنجارهای رفتاری را زیر پا می‌گذارند و بدترین شاگردان، اکثراً از این طبقه هستند^(۵). از گفته‌های بالا نتیجه می‌شود که دانش‌آموزان دختر نسبت به پسر در نظام تحصیلی و بویژه در کلاس یکپارچگی بیشتری از خود نشان می‌دهند و به همین دلیل معدل درسی آنان بالاتر است.

حضور معلمان مرد در کلاس، باعث رفتارهای تمرکزگرا و آرامش بیشتر هم در دختران و هم در پسران می‌شود، رفتارهایی مثلاً از نوع نگاه کردن به تخته سیاه، یادداشت برداری و جز آن. ولی حضور معلمان زن در کلاس، رفتارهای پرهیاهو را هم در دختران و هم در پسران پدید می‌آورد؛ رفتارهایی از نوع مثلاً شکلک‌ها، ژست‌ها، خنده‌ها، و غیره. ولی زنها، رفتارهای مشارکتی، تعامل با معلم و تعامل میان شاگردان را تسریع می‌کنند^(۵).

به نظر پیاژه^(۱)، منصور و دادستان^(۳)، جو روانی - اجتماعی مطلوب در کلاس جوئی است که در آن دانش‌آموزان فعال باشند؛ نه منفعل. روش فعال باعث شکفته شدن شخصیت عقلی، اخلاقی و سازمان یافتن مبادلات فکری کودکان می‌شود و فرد را به ابداع وامی‌دارد و انگیزه و رغبت او را افزایش می‌دهد و این وضع به یادگیری واقعی می‌انجامد، ولی روش غیرفعال به یادگیری عمقی نمی‌انجامد،

گرچه ممکن است دانش‌آموزان با مطالب بیشتری آشنا شوند و مطالب بیشتری را به حافظه خود بسپارند، ولی فقط به لفاظی می‌انجامد و فرد مطالب را درون‌سازی نخواهد کرد.

روتر؛ (هانیش؛ استوفن و بارژل به نقل از تورله) (۱۱) ۱۱ ویژگی را در «مدارس کارآ» نام می‌برند که حکایت از روابط مثبت و هدفدار و در نتیجه جو مطلوب است که عبارتند از: (۱) شاگرد فعال است نه منفعل. (۲) استاندارد واضح و روشنی برای فعالیت شاگردان وجود دارد. (۳) بین معلم و دانش‌آموزان روابط حسنه وجود دارد. (۴) آموزش بر حسب نیاز دانش‌آموزان است. (۵) در ضمن برقراری نظم و انضباط، اعتماد و رفاه هم وجود دارد. (۶) بین معلمان روابط حسنه وجود دارد و آنها درباره مسائل آموزشی، ارزش‌ها، نظم و انضباط مشورت می‌کنند. (۷) مدیران یاد دهنده‌های خوبی هستند و ارتباط گسترده با معلمان و والدین دانش‌آموزان دارند. (۸) ارزشیابی مشخص و مثبتی وجود دارد. (۹) رابطه گسترده‌ای بین والدین دانش‌آموزان و معلمان وجود دارد. (۱۰) فعالیت‌های مثبت در شاگردان مدنظر است. (۱۱) در کلاس، روش دموکراتیک برقرار است.

در تحقیق ریچاردسون (۱۹۹۰، ص ۵۱۸) نشان داده شده است که رضایت‌مندی از کلاس در مدارس دخترانه، بیش از مدارس پسرانه و مدارس مختلط است؛ همچنین، اصطکاک در مدارس دخترانه کمتر از مدارس پسرانه و مدارس مختلط است. پس در کلاس‌های مدارس دخترانه، تسهیلات یادگیری بیشتری نسبت به کلاس‌های مدارس پسرانه و کلاس‌های مدارس مختلط وجود دارد.

جو روانی - اجتماعی کلاس، شامل دو متغیر کلی ادراک (برداشتی که افراد از واقعیت‌های موجود در کلاس دارند) و انتظار (تمایلات و خواسته‌هایی که افراد از جو روانی - اجتماعی کلاس دارند) است. جو برای یادگیری مطلوب است که تفاوت ادراک و انتظار زیاد نباشد یا این دو مساوی باشند. در صورت تفاوت، باید در پی اصلاح یا تغییر جو کلاس بود. پس، شناخت جو کلاس برای معلمان مهم و باارزش است.

در تحقیق راویو و همکاران^(۹) نشان داده شده است که انتظار معلم و دانش‌آموز از جو کلاس تقریباً شبیه به هم است، ولی معلمان و دانش‌آموزان اغلب در درس و

ادراک از جوّ کلاس با هم تفاوت دارند.

کوپر و گود به نقل از میشو و همکاران^(۷) می‌گویند که جنس، سن و برنامه دانش‌آموزان، در تفاوت ادراک و انتظار از جوّ روانی - اجتماعی کلاس اثر دارد. در تحقیق فراسرو او - برین به نقل از میشو و همکاران^(۷) نشان داده شده است که انتظار از جوّ کلاس بالاتر از ادراک است. در تحقیق موس و موس به نقل از میشو و همکاران^(۷) نشان داده شده است که ادراک معلمان از محیط‌شان نسبت به شاگردان مثبت‌تر است.

در تحقیق میشو و همکاران^(۷) نشان داده شده است که: (۱) انتظار شاگردان نسبت به ادراک (از جوّ روانی - اجتماعی کلاس) بیشتر است. (۲) بیشترین تفاوت ادراک و انتظار شاگردان (از جوّ کلاس) در مؤلفه‌های مشارکت، برخورداری از پشتیبانی معلم، نظم و سازماندهی مطالب است. (۳) کمترین تفاوت ادراک و انتظار دانش‌آموزان در مؤلفه‌های اهمیت دادن به کار و تکلیف، دلبستگی متقابل بین دانش‌آموزان است که رضایت آنان را در امور مذکور نشان می‌دهد. (۴) انتظار معلمان بالاتر از ادراک است؛ یعنی، آنان ناراضی از جوّ موجود بوده و خواهان اصلاح و تغییراتی در آن هستند. (۵) ادراک و انتظار معلمان بالاتر از ادراک و انتظار شاگردان است. (۶) تفاوت ادراک و انتظار معلمان نسبت به شاگردان کمتر است، یعنی معلمان جوّ روانی - اجتماعی کلاس را بهتر و مساعدتر می‌بینند و نسبت به شاگردان خواهان تغییر کمتری در جوّ کلاس هستند. (۷) بیشترین تفاوت ادراک و انتظار معلمان در مورد مؤلفه‌های مشارکت، دلبستگی متقابل بین دانش‌آموزان، اهمیت دادن به سعی و انجام تکلیف، و برخورداری از پشتیبانی معلم است که ناراضیاتی آنان را در مورد مؤلفه‌های مذکور نشان می‌دهد.

به نظر کیفی، کیلی و میلر به نقل از میشو و همکاران^(۷) جوّ روانی - اجتماعی کلاس یک متغیر میانجی است، یعنی متغیری که مداخله می‌کند تا یادگیری را مساعد سازد.

نتایج تحقیق بیرن و همکاران^(۴) حاکی از آن است که رابطه‌هایی بین محیط کلاس و پیشرفت تحصیلی وجود دارد و تحلیل چندمتغیره، تفاوت جنسی را در ادراک محیط یادگیری آزمودنی‌ها آشکار کرده است.

از مطالب یاد شده می‌توان چنین نتیجه گرفت که سه نوع جو در کلاس‌ها حاکم است: (۱) جو روانی - اجتماعی مطلوب که دارای ویژگی زیر است: مشارکت دانش‌آموزان در کلاس (در امور تدریس، یادگیری، برنامه‌ریزی، و غیره)؛ رابطه صمیمی معلم و دانش‌آموزان و برخورداری از حمایت معلم در مواقع مشکل؛ رابطه صمیمی دانش‌آموزان با هم؛ برقراری مقررات و ایجاد نظم در کلاس؛ سازماندهی مطالب آموزشی در کلاس؛ اهمیت دادن به تلاش و انجام تکالیف دانش‌آموزان؛ ارائه مطالب جدید و تازه و رغبت‌انگیز. همچنین در این نوع جو، فراوانی روابط انسانی وجود دارد و بین ادراک و انتظار تفاوتی نیست و یا قرابت و نزدیکی وجود دارد و پیشرفت تحصیلی بالا است. (۲) جو روانی - اجتماعی نامطلوب که بر عکس ویژگی‌های جو روانی - اجتماعی بالاست. (۳) جو روانی - اجتماعی متوسط که مابین دو جو مذکور قرار دارد.

فرایند روش شناختی

بیان هدف و فرضیه‌های تحقیق. هدف تحقیق عبارت است از: «بررسی ادراک و انتظار دانش‌آموزان سال پنجم ابتدایی مناطق ۲ و ۶ تهران و معلمان آنها از جو روانی - اجتماعی کلاس و ارتباط آنها با پیشرفت تحصیلی». بنابراین، بررسی موضوع دارای فرضیه‌های زیر است:

۱. ادراک و انتظار دانش‌آموزان با ادراک و انتظار معلمان (از جو روانی - اجتماعی کلاس) تفاوت دارد.
۲. ادراک و انتظار دانش‌آموزان (از جو روانی - اجتماعی کلاس) با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد.
۳. ادراک و انتظار معلمان این دانش‌آموزان (از جو روانی - اجتماعی کلاس) با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد.

بدین ترتیب، متغیر مستقل مورد مطالعه ادراک و انتظار (از جو روانی - اجتماعی کلاس) و متغیر وابسته پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است.

آزمودنی‌ها. برای بررسی موضوع و فرضیه‌های تحقیق در بهار ۱۳۷۴ از هر یک از دو منطقه ۲ و ۶ آموزش و پرورش تهران، سه کلاس دخترانه و سه کلاس پسرانه،

به‌طور تصادفی انتخاب شد. بنابراین، تعداد کلاس‌های مورد بررسی، ۱۲ کلاس با تعداد ۳۹۴ نفر دانش‌آموز (۲۱۰ نفر دختر و ۱۸۴ نفر پسر) و ۱۲ معلم است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، وسیله جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه ۸۴ سؤالی جوّ روانی - اجتماعی کلاس است که از میشو، کومو و گوپیل^(۸) اقتباس شده است. این پرسشنامه دارای دو بخش ادراک و انتظار است و هر بخش دارای هفت مؤلفه به قرار زیر است: (۱) مؤلفه مشارکت، (۲) مؤلفه دلبستگی متقابل بین دانش‌آموزان، (۳) برخورداری از پشتیبانی معلم، (۴) اهمیت دادن به تلاش و تکلیف، (۵) نظم و سازماندهی مطالب، (۶) به‌کار بستن مقررات، (۷) نوآوری مطالب آموزشی. هر مؤلفه دارای شش سؤال است و بنابراین، هر یک از دو بخش ادراک و انتظار دارای ۴۲ ماده‌اند که ۴۲ سؤال اولی اجازه می‌دهد که فرد، درک خود را از محیط واقعی کلاس بیان کند و ۴۲ سؤال دومی اجازه می‌دهد که تمایلات و خواسته‌های خود را درباره اینکه جوّ روانی - اجتماعی کلاس چگونه باید باشد ابراز کند. این پرسشنامه دو گزینه‌ای، یعنی به صورت «آری، نه» است^(۸).

این پرسشنامه را نباید در آغاز سال به‌کار برد. چون جوّ روانی - اجتماعی احتیاج به زمان (هر قدر هم که کوتاه باشد) دارد تا به تحقق برسد و تحوّل کلاس را پس از آغاز سال برآورد می‌کند. این ابزار معلمان را در رسیدن به اهداف آموزشی و تفکر درباره شیوه‌های فعالیتشان یاری می‌دهد و می‌تواند بازده دروس مختلف را بنا بر کاربرد مؤلفه‌های جوّ پیش‌بینی کند. بنابراین، ابزار معتبری برای پیشگویی بازده دروس مختلف همانند تست‌های هوشی است و می‌تواند به تنهایی همانند تست‌های هوشی به‌کار رود و یا اگر می‌خواهیم پیشگویی را بهبود بخشیم، می‌توانیم آن را همراه با تست‌های بهره هوشی به‌کار ببریم.

چون در اصل، تست خارجی (کانادایی) است و برای آنکه ترجمه آن دارای قابلیت اعتماد و صحت باشد، در سه مرحله جداگانه در مورد دانش‌آموزان مدارس تهران و معلمان آنها اجرا شد؛ یعنی، بعد از ترجمه ابزار برای اجرای مقدماتی و اصلاح جزئیات در مورد دو گروه ۱۰ نفره از دانش‌آموزان اجرا گردید؛ و چون بعضی از کلمات و جملات برای دانش‌آموزان نامفهوم بود، به اصلاح آن پرداخته شد. مجدداً پرسشنامه اصلاح شده، درباره سه گروه ۱۰ نفره دانش‌آموزان و دو

معلم اجراگردید و این بار نیز تعدادی از دانش آموزان درباره فهم بعضی از سؤالات مشکلاتی داشتند و همچنین اعتبار تعدادی از مؤلفه‌ها کمتر از ۴۰ صدم بود. در نتیجه، اصلاح دوم انجام شد که در جدول شماره یک می‌توان مشاهده کرد.

جدول شماره ۱. سؤالیهای انطباق داده شده پرسشنامه جو روانی - اجتماعی کلاس

مؤلفه	سؤالات ترجمه شده بخش اول	سؤالات اصلاح	سؤالات اصلاح
	یا مؤلفه‌های ادراک <td>شده مرتبه اول</td> <td>شده مرتبه دوم</td>	شده مرتبه اول	شده مرتبه دوم
- مشارکت	۱، ۸، ۱۵، ۲۲، ۲۲، ۲۹، ۳۶	۸	۲۲
- دلبستگی متقابل بین دانش آموزان	۲، ۹، ۱۶، ۲۳، ۳۰، ۳۷		۲۳، ۱۶
- برخورداری از پشتیبانی معلم	۳، ۱۰، ۱۷، ۲۴، ۳۱، ۳۸	۳۱، ۱۷، ۱۰	۳۱، ۲۴
- اهمیت دادن به کار و تکلیف	۴، ۱۱، ۱۸، ۲۵، ۳۲، ۳۹	۱۸، ۴	۱۱، ۴
- نظم و سازماندهی مطالب	۵، ۱۲، ۱۹، ۲۶، ۳۳، ۴۰	۵	۲۶
- به کار بستن مقررات	۶، ۱۳، ۲۰، ۲۷، ۳۴، ۴۱	۶	۴۱، ۳۴
نوآوری آموزشی	۷، ۱۴، ۲۱، ۲۸، ۳۵، ۴۲	۷، ۱۴، ۲۱، ۲۸، ۳۵	۲۸

بدین ترتیب پس از اصلاح و بازسازی سؤالیها در بخش اول معادل آنها نیز در بخش دوم پرسشنامه یعنی بخش مؤلفه‌های انتظار اصلاح شد، پس به طور کلی در اصلاح بخش اول ۲۴ سؤال و در اصلاح بخش دوم ۲۲ سؤال مورد بازنگری و تطبیق قرار گرفت.

بعد از اصلاح بخش دوم، این بار ابزار اصلاح شده درباره ۵۰ دانش آموز (۲۵ پسر و ۲۵ دختر از سه مدرسه) و ۲۶ معلم (۱۳ معلم مرد و ۱۳ معلم زن از مدارس مختلف) اجرا شد و برای دانش آموزان، قابلیت اعتماد چهارده پاره تست از ۰/۴۹ تا ۰/۹۰ و قابلیت اعتماد کل تست ۰/۶۹ به دست آمد و برای معلمان، قابلیت اعتماد کل تست ۰/۶۹ به دست آمد و برای معلمان، قابلیت اعتماد چهارده پاره تست از ۰/۲۵ تا ۰/۹۱ و قابلیت اعتماد کل تست ۰/۷۱ به دست آمد که در جدول شماره ۲ نشان داده شده است:

جدول شماره ۲: قابلیت اعتماد در سطح چهارده پاره تست، در سطح دو بخش و در سطح کل

تست از طریق آلفای کرونباخ

مؤلفه		اعتبار به دست آمده بر اساس ۵۰ دانش‌آموز در تهران		اعتبار به دست آمده بر اساس ۲۶ معلم	
		ادراک	انتظار	ادراک	انتظار
۱. مشارکت		۰/۸۹۹۱	۰/۶۵۶۳	۰/۸۲۵۱	۰/۳۱۶۵
۲. دبستگی متقابل بین دانش‌آموزان		۰/۸۶۸۲	۰/۸۴۴۲	۰/۷۴۰۲	۰/۷۹۵۱
۳. برخورداری از پشتیبانی معلم		۰/۵۵۹۲	۰/۷۰۸۱	۰/۶۶۸۹	۰/۵۵۹۲
۴. اهمیت دادن به کار و تکلیف		۰/۶۵۸۵	۰/۷۳۰۱	۰/۸۵۴۵	۰/۷۷۹۳
۵. نظم و سازماندهی مطالب		۰/۶۲۰۷	۰/۵۴۲۷	۰/۹۰۶۴	۰/۲۵۱۲
۶. به کار بستن مقررات		۰/۴۸۸۵	۰/۵۴۱۸	۰/۷۵۴۰	۰/۴۶۷۲
۷. نوآوری آموزشی		۰/۶۹۷۲	۰/۷۸۸۶	۰/۴۸۹۶	۰/۶۵۱۷
هر بخش پرسشنامه جوّ		۰/۶۸۳۲	۰/۷۰۴۸	۰/۶۸۰۶	۰/۷۱۰۸
کل پرسشنامه		۰/۶۸۸۲			۰/۷۰۷۹

همچنین سؤالات مؤلفه‌های تشکیل دهنده ادراک و انتظار جوّ روانی - اجتماعی کلاس طوری تهیه شده است که تمام جنبه‌های مربوط به جوّ روانی - اجتماعی کلاس را شامل می‌شود و در نتیجه دارای صحت قابل قبول بوده و توسط متخصصان تأیید شده است.

شیوه انجام کار. روش اجرای تست بدین صورت بوده که بعد از پخش پاسخنامه از افراد خواسته می‌شد که مشخصات خود را بالای پاسخنامه بنویسند، سپس بر اساس یک مثال، نحوه پاسخ دادن نشان داده می‌شد و بعد از پخش پرسشنامه از معلم و دانش‌آموزان خواسته می‌شد که پرسشنامه را که در دسترس آنان قرار داشت بردارند. یکایک سؤالات به گونه‌ای خاص خوانده می‌شد و افراد می‌بایست نظر خود را روی پاسخنامه علامت گذارند.

الگوی طرح تحقیق. طرح تحقیق اجرا شده از نوع توصیفی - همبستگی است و برای پاسخ دادن فرضیه اول از روش آماری «U»ی مان ویتنی و برای پاسخ دادن فرضیه‌های دوم و سوم از روش آماری رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است.

بررسی و تحلیل داده‌ها

جدول شماره ۳. میانگین ادراک و انتظار دانش‌آموزان و معلمان ۱۲ کلاس

کل معلمان (N=۱۲)		کل دانش‌آموزان (N=۳۹۴)		پیشرفت تحصیلی		معلمان مدارس پسرانه (N=۶)		معلمان مدارس دخترانه (N=۶)		دانش‌آموزان پسر (N=۱۸۲)		دانش‌آموزان دختر (N=۲۱۰)	
ادراک	انتظار	ادراک	انتظار	پسران (N=۱۸۲)	دختران (N=۲۱۰)	ادراک	انتظار	ادراک	انتظار	ادراک	انتظار	ادراک	انتظار
۲۹,۶۶۷	۳۲,۳۳۳	۲۸,۳۳۸	۳۲,۳۳۳	۱۶,۹۵۱	۱۷,۸۹۵	۳۳,۶۶۷	۳۷,۵	۳۵,۰	۴۱,۸۳۳	۳۱,۶۸۱۷	۳۲,۳۳۳	۳۳,۷۱۶۷	۲۹,۷۲۶۷

- ادراک دانش‌آموزان ($N=۳۹۴$) $۵/۰۴۵$ نمره پایین‌تر از انتظار است ($P < ۰/۰۱$). بنابراین دانش‌آموزان خواهان جو مطلوب‌تر و مناسب‌تری نسبت به شرایط فعلی در کلاس هستند.

- ادراک معلمان ($N=۱۲$) از جو کلاس $۴/۶۶۶$ نمره پایین‌تر از انتظار است ($P < ۰/۰۵$). بنابراین، معلمان جو کلاس را مطلوب و مساعد نمی‌بینند و خواهان تغییراتی در وضع موجود هستند.

- ادراک معلمان ($N=۱۲$) $۱/۳۱۹$ نمره بالاتر از ادراک دانش‌آموزان ($N=۳۹۴$) است ($P < ۰/۰۵$). پس، معلمان جو موجود کلاس را نسبت به دانش‌آموزان مساعدتر درک می‌کنند و دید مثبت‌تری نسبت به دانش‌آموزان از جو موجود کلاس دارند.

- انتظار معلمان ($N=۱۲$) $۱/۹۵$ نمره بالاتر از انتظار دانش‌آموزان ($N=۳۹۴$) است، ولی در سطح احتمال $۰/۰۵$ معنادار نیست.
- پیشرفت تحصیلی دختران ($۱۷/۸۹۵$) بیشتر از پیشرفت تحصیلی پسران

(۱۶/۹۵) است ($P < ۰/۰۱$) که این پیشرفت تحصیلی بالاتر می‌تواند به علت بالاتر بودن ادراک و انتظار آنان از جو کلاس، داشتن پشتکار در انجام تکالیف، همکاری و تمرکز بیشتر در کلاس نسبت به پسران باشد.

- ادراک دانش‌آموزان دختر نسبت به ادراک دانش‌آموزان پسر ۳/۳۶۳۳ نمره، بالاتر است ($P < ۰/۰۵$). بنابراین، دانش‌آموزان دختر جو موجود کلاس را نسبت به پسران، رضایت‌بخش‌تر می‌بینند.

- انتظار دانش‌آموزان دختر نسبت به انتظار دانش‌آموزان پسر، ۳/۰۳۵ نمره بالاتر است ($P < ۰/۰۱$)؛ یعنی، دانش‌آموزان دختر خواهان جو مطلوب‌تر و بالاتری نسبت به پسران در کلاس هستند.

- انتظار دانش‌آموزان دختر از ادراک، ۴/۹۹ نمره بالاتر است ($P < ۰/۰۱$)؛ پس، دانش‌آموزان دختر خواهان جو مطلوب‌تر و مساعدتری نسبت به شرایط موجود در کلاس هستند؛ یعنی، به نظر آنان کلاس به نحو خوبی اداره نمی‌شود.

- انتظار دانش‌آموزان پسر نسبت به ادراک، ۵/۳۱۸۳ نمره بالاتر است ($P < ۰/۰۵$)؛ یعنی، آنان خواهان جو مطلوب‌تر و بهتری در کلاسها هستند که این جو فعلاً در کلاسها دایر نیست و لازم است که در اداره کلاس، تحوّل داده شود.

- انتظار معلمان مدارس دخترانه از ادراک ۳/۱۶۶ نمره بالاتر است ($P < ۰/۰۵$)؛ یعنی، آنان رضایت و خشنودی کافی از جو کلاس ندارند و خواهان تغییراتی هستند تا آن را مساعد ببینند.

- انتظار معلمان مدارس پسرانه از ادراک ۶/۱۶۷ نمره، بالاتر است ($P < ۰/۰۵$) و بیانگر آن است که آنان رضایت و خشنودی کافی از جو روانی - اجتماعی کلاس ندارند.

- ادراک معلمان مدارس دخترانه از ادراک معلمان مدارس پسرانه، ۴/۳۳۴ نمره بالاتر است ($P < ۰/۰۵$)؛ پس، معلمان مدارس دخترانه، جو موجود کلاس را بهتر از معلمان مدارس پسرانه، احساس می‌کنند.

- انتظار معلمان مدارس دخترانه از انتظار معلمان مدارس پسرانه ۱/۳۳۳ نمره بالاتر است ولی در سطح ۰/۰۵ معنادار نیست.

- ادراک معلمان مدارس دخترانه از ادراک دانش‌آموزان دختر، ۲/۱۰۷۳ نمره

بالتر است ($P < 0/05$)؛ پس، معلمان مدارس دخترانه نسبت به دانش‌آموزانشان، جوّ موجود در کلاس را بهتر و مساعدتر احساس می‌کنند.

- ادراک معلمان مدارس پسرانه از ادراک دانش‌آموزان پسر، $1/1366$ نمره بالاتر است ولی در سطح $0/05$ معنادار نیست.

- انتظار معلمان مدارس دخترانه از انتظار دانش‌آموزان دختر، $0/2833$ نمره بالاتر است ولی در سطح $0/05$ معنادار نیست.

انتظار معلمان مدارس پسرانه از انتظار دانش‌آموزان پسر، $1/9853$ نمره بالاتر است ولی در سطح $0/05$ معنادار نیست.

- تفاوت انتظار از ادراک معلمان مدارس دخترانه و پسرانه هر دو با تفاوت انتظار

از ادراک دانش‌آموزانشان، قرابت دارند و این امر بیانگر آن است که در شرایط

کنونی، به همان اندازه‌ای که معلمان خواهان تغییر و بهبود جوّ روانی - اجتماعی

کلاس هستند یا نارضایی از آن دارند، به همان اندازه نیز دانش‌آموزان ناخشنودی

دارند و خواهان تغییر و اصلاح در جوّ روانی - اجتماعی کلاس هستند و این یافته‌ها

در سطح $0/05$ معنادار است.

جدول شماره ۴. پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیرهای ادراک و انتظار دانش‌آموزان

از جوّ کلاس: ($N=394$):

متغیر پیش‌بین	میانگین	انحراف	درجه آزادی	P یا آزمون	سطح	R یا ضریب	R ² یا	b یا ضریب	اختلاف	T یا آزمون	سطح
متغیرها	متغیرها	متغیرها	(df)	متناداری	متناداری F	همبستگی	میلر و ضریب	تککی	استاندارد	متناداری	متناداری T
				آماري در	چندمتغیره	همبستگی	رگرسیون	تککی		ضریب	
				تحلیل				رگرسیون		تککی	
				رگرسیون						رگرسیون	
انتظار	۳۲,۲۸۳	۳,۳۵۶	۲	۶,۵۹۳۷۵	۰/۰۰۱۵	۰/۱۸۰۶۲	۰/۰۳۲۶۳	۰/۰۲۶۰۳	۰/۰۷۸۹	۱,۵۹۲	۰/۱۱۲
ادراک	۲۸,۳۲۸	۲,۲۱۲						۰/۰۵۸۵۳	۰/۰۲۱۹۸	۲,۶۶۳	۰/۰۰۸۱
مقدار ثابت								۹۲,۳۰۲۲۸			

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی متغیرهای پیش‌بین ادراک و انتظار دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی $0/18$ است که بیانگر آن است که $0/33$ پیشرفت تحصیلی را می‌توان در این نمونه مورد بررسی، از روی متغیرهای مذکور پیش‌بینی کرد و آزمون معناداری آماری در تحلیل رگرسیون با درجه آزادی ۲ و ۳۹۱ مساوی $6/59475$ است که در سطح $0/01$ معنادار است؛ یعنی، متغیرهای مذکور پیشرفت تحصیلی را به‌طور معناداری بالا می‌برند.

نتیجه آزمون معناداری ضریب تفکیکی رگرسیون متغیر انتظار $1/593$ است که در سطح $0/05$ با ضریب $0/4603$ در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی معنادار نیست؛ یعنی ضریب رگرسیون متغیر انتظار فرق معناداری با صفر ندارد و مشارکت متغیر انتظار دانش‌آموزان در معادله پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی پس از به حساب آوردن متغیر ادراک معنادار نیست.

نتیجه آزمون معناداری ضریب تفکیکی رگرسیون متغیر ادراک $2/663$ است که در سطح $0/01$ با ضریب $0/5853$ در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی معنادار است؛ یعنی، ضریب رگرسیون متغیر ادراک به طرز معناداری با صفر فرق دارد و مشارکت متغیر ادراک دانش‌آموزان در معادله پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی، پس از به حساب آوردن متغیر انتظار معنادار است. مقدار عدد ثابت (a) در معادله پیش‌بینی متغیرهای مذکور مساوی $14/30428$ است و چون اشتباه استاندارد ضریب تفکیکی رگرسیون در مقایسه با انحراف استاندارد خیلی کوچک است، لذا پیش‌بینی‌ها دقیق است. پس معادله پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیرهای مذکور عبارت است از:

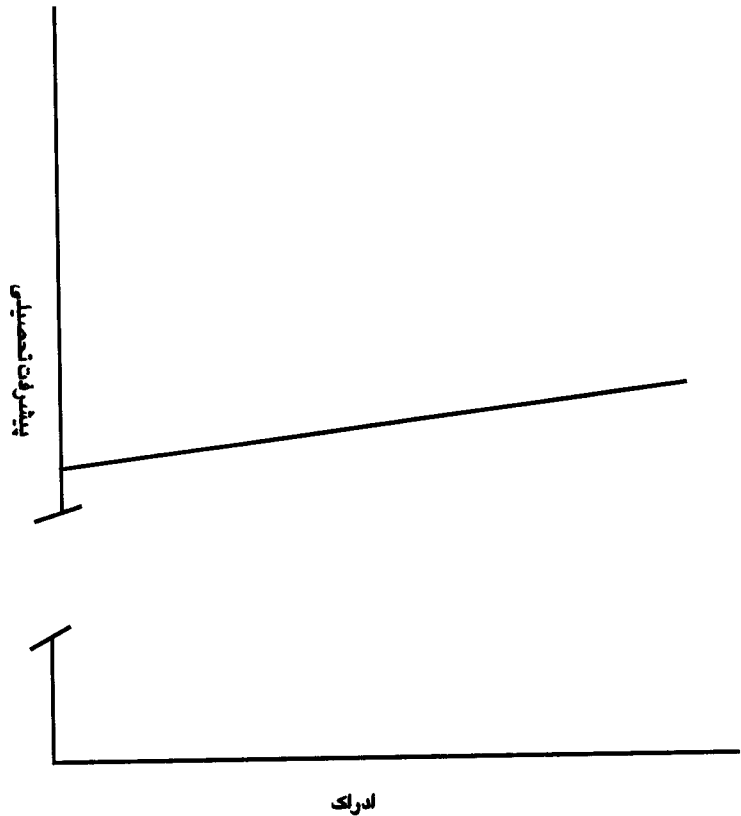
$$\text{(ادراک)} = 0/5853 + 14/30421 = \text{پیشرفت تحصیلی (Y)}$$

جدول شماره ۵. پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیر ادراک دانش‌آموزان (N=۳۹۴)

متغیر پیش‌بین	بیانگین	انحراف	درجه آزادی	F یا آزمون	سطح	R یا ضریب	R ^۲ یا	b یا ضریب	افتتاح	T یا آزمون	سطح
متغیر	متغیر	استاندارد	df	معناداری	معناداری	همبستگی	محدود ضریب	تفکیکی	استاندارد	معناداری	معناداری
		متغیر		آماري در	معناداری	همبستگی	همبستگی	رگرسیون		ضریب	تفکیکی
				تحلیل	معناداری	همبستگی	همبستگی	رگرسیون		رگرسیون	رگرسیون
ادراک	۲۸,۳۲۸	۲,۲۱۲	۱	۱۰۶۱۱۱۲	۰/۰۰۰۱۲	۰/۱۶۳۳۲	۰/۰۲۶۳۶	۰/۰۶۸۶۶	۰/۰۲۱۰۸	۳,۲۵۷	۰/۰۰۱۲
مقدار ثابت								۱۵,۵۰۷۹۴			

جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی متغیر پیش‌بین ادراک با پیشرفت تحصیلی ۰/۱۶ است که بیانگر آن است که ۰/۲۶ پیشرفت تحصیلی را می‌توان از روی متغیر مذکور پیش‌بینی کرد و آزمون معناداری آماری در تحلیل رگرسیون با درجه آزادی ۱ و ۳۹۲ مساوی ۱۰,۶۱۱۱۲ است که در سطح ۰/۰۱ معنادار است؛ یعنی، متغیر ادراک پیشرفت تحصیلی را به طرز معناداری بالا می‌برد. نتیجه آزمون معناداری ضریب تفکیکی رگرسیون متغیر ادراک ۳,۲۵۷ است که در سطح ۰/۰۵ مشارکت متغیر ادراک با ضریب ۰/۰۶۸۶۶ در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی معنادار است و مقدار عدد ثابت معادله پیش‌بینی (a) مساوی ۱۵,۵۰۷۹۴ است و اشتباه استاندارد ضریب تفکیکی رگرسیون در مقایسه با انحراف استاندارد خیلی کوچک است؛ لذا، پیش‌بینی دقیق است. پس رگرسیون پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیر ادراک دانش‌آموزان عبارت است از:

$$\text{ادراک} = ۰/۰۶۸۶۶ \times \text{پیشرفت تحصیلی} + ۱۵,۵۰۷۹۴ \quad (۳)$$

نمودار شماره ۱. پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیر ادراک دانش‌آموزان

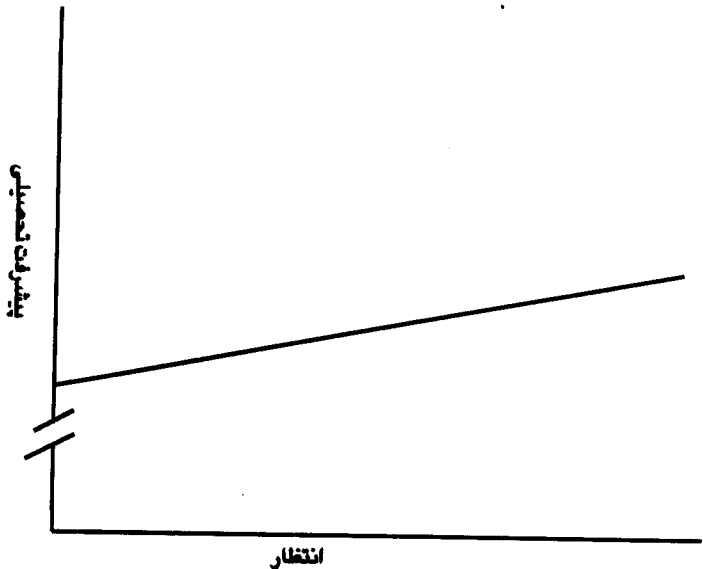
جدول شماره ۶. پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیر ادراک دانش‌آموزان:

متغیر پیش‌بین	میانگین	انحراف	df یا	F یا آزمون	سطح	R یا ضریب	R^2 یا	b یا ضریب	اختلاف	T یا آزمون	سطح
متغیر	متغیر	متغیر	درجه آزادی	مستاداری	مستاداری F	همبستگی	مجهول و ضریب	تکلیکی	استاندارد	مستاداری	مستاداری T
			تجزیه	آماره در		همبستگی	همبستگی	رگرسیون		تکلیکی	
			رگرسیون							رگرسیون	
انتظار	۳۲,۳۸۳	۳,۳۵۶	۱	۶,۰۰۲۱۱	۰/۰۱۳۷	۰/۱۳۸	۰/۰۱۵۰۸	۰/۰۶۸۳۰۶	۰/۰۲۷۸۸	۲۲۳۵	۰/۰۱۳۷
مقدار ثابت								۱۵,۲۲۲۵۲			

جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی متغیر پیش‌بین انتظار با پیشرفت تحصیلی ۰/۱۲۳ است که بیانگر آن است که ۰/۱۵ پیشرفت تحصیلی را می‌توان از روی متغیر انتظار دانش‌آموزان پیش‌بینی کرد و آزمون معناداری آماری در تحلیل رگرسیون با درجه آزادی ۱ و ۳۹۲ مساوی ۰/۰۰۲۱۱ به دست آمد که در سطح ۰/۰۵ معنادار است؛ یعنی متغیر انتظار، پیشرفت تحصیلی را به طرز معناداری بالا می‌برد.

نتیجه آزمون معناداری ضریب تفکیکی رگرسیون متغیر انتظار ۲,۴۵ است که در سطح ۰/۰۵ مشارکت متغیر انتظار با ضریب ۰/۰۶۸۳۰۶ در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی معنادار است، یعنی ضریب رگرسیون متغیر انتظار به طرز معناداری با صفر فرق دارد و مقدار عدد ثابت در معادله پیش‌بینی متغیر انتظار مساوی ۱۵,۲۴۲۳۵۲ است. اشتباه استاندارد ضریب تفکیکی رگرسیون متغیر انتظار در مقایسه با انحراف استاندارد خیلی کوچک است، لذا پیش‌بینی دقیق است. پس معادله پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیر انتظار عبارت است از:

$$\text{انتظار} = ۰/۰۶۸۳۰۶ + ۱۵۲۴۲۳۵۲ = \text{پیشرفت تحصیلی} \quad (۷)$$

جدول شماره ۷. پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیرهای ادراک و انتظار معلمان (N=۱۲)

منبع (متغیرهای پیش‌بین)	(df) درجه آزادی	(F) یا آزمون معناداری آماری در تحلیل رگرسیون	سطح معنی‌داری F	(R) یا ضریب همبستگی چندمتغیره	(R ^۲) یا ضریب همبستگی
ادراک و انتظار	۲	۱,۲۲۵۲	۰/۳۳۳	۰/۲۶۶۱	۰/۲۱۳۲۹
ادراک	۱	۲,۳۷۱۵۲	۰/۱۲۷۰	۰/۲۲۵۱۷	۰/۱۹۸۱۷
انتظار	۱	۰/۰۰۷۱۲	۰/۸۲۳۳	۰/۰۲۳۷۱	۰/۰۰۰۰۲۱

جدول شماره ۷ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی چندمتغیره ادراک و انتظار معلمان با پیشرفت تحصیلی ۰/۴۶۵ است و ضریب همبستگی متغیر ادراک معلمان با پیشرفت تحصیلی ۰/۴۴۵ است و ضریب همبستگی متغیر انتظار معلمان با پیشرفت تحصیلی ۰/۰۲۶۷ است و آزمون معناداری آماری در تحلیل رگرسیون برای معلمان مذکور نشان می‌دهد که هیچ‌کدام از موارد مذکور، در سطح آماری ۰/۰۵ معنادار نیست، لذا نمی‌توان پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی را بر اساس متغیرهای مذکور بررسی کرد و در نتیجه از ذکر معادله پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی صرف‌نظر خواهد شد.

بحث و نتیجه‌گیری

- هم ادراک معلمان و هم ادراک دانش‌آموزان پایین‌تر از انتظار است و این یافته با یافته‌های میشو و همکاران (۱۹۹۰)، فراسر و او - برین (۱۹۸۵) مطابقت دارد. بنابراین، جوّ موجود کلاس نه رضایت دانش‌آموزان را فراهم می‌کند و نه رضایت معلمان را در نتیجه دانش‌آموزان و معلمان انتظار دارند که جوّ موجود در کلاس تغییر کرده و روابط بهتری مبتنی بر مؤلفه‌های جوّ (مشارکت دانش‌آموزان در کلاس، برخورداری از پشتیبانی معلم، دلبستگی متقابل بین دانش‌آموزان، به‌کار بستن مقررات و ایجاد نظم در کلاس، سازماندهی مطالب آموزشی در کلاس، اهمیت دادن به تلاش و تکالیف دانش‌آموزان، نوآوری مطالب آموزشی در کلاس) ایجاد

گردد.

- ادراک دانش‌آموزان پایین‌تر از ادراک معلمان است. بنابراین، معلمان جو موجود کلاس را بهتر از دانش‌آموزان می‌بینند و این یافته با یافته‌های میشو و همکاران (۱۹۹۰)؛ موس و موس (۱۹۷۸) مطابقت دارد و به یافته‌های راویو و همکاران (۱۹۹۰) شباهت دارد.

- انتظار دانش‌آموزان پایین‌تر از انتظار معلمان است و این یافته‌ها با یافته‌های میشو و همکاران (۱۹۹۰) مطابقت دارد. بنابراین، معلمان در مقایسه با دانش‌آموزان، خواهان جو مطلوب‌تر و مساعدتری با توجه به مؤلفه‌های جو در کلاس هستند.

- ادراک دانش‌آموزان پسر پایین‌تر از ادراک دانش‌آموزان دختر است و این یافته با یافته‌های ریچاردسون (۱۹۹۰) مطابقت دارد و به یافته‌های کرویل^۱ (۱۹۹۰) شباهت دارد. پس دانش‌آموزان دختر، جو موجود در کلاس را بهتر از دانش‌آموزان پسر احساس می‌کنند.

- انتظار دانش‌آموزان پسر پایین‌تر از انتظار دانش‌آموزان دختر است. بنابراین، دانش‌آموزان دختر انتظار دارند که جو مطلوب‌تر و مناسب‌تری در کلاس ایجاد گردد. - پیشرفت تحصیلی (معدل نمرات درسی) دختران بیش از پسران است که این یافته به یافته‌های فلوزی (۱۹۹۳) و زازو شباهت دارد. می‌توان پیشرفت تحصیلی بالاتر را به علت ادراک و انتظار بالاتر از جو کلاس، داشتن پشتکار و همکاری گروهی دانست و همچنین وجود معلمان زن در کلاس تعامل بیشتری را سبب می‌شوند و این امر با یافته‌های لاورانز (۱۹۸۷) که در سطح دبیرستان انجام شده مطابقت ندارد. از طرف دیگر، پسران در کلاس رفتارهای پرهیاهو و حرکات بی‌تفاوت از خود نشان می‌دهند و در نتیجه کمتر دقت و توجه دارند، در صورتی که دختران رفتارهای تمرکزگرا و مشارکتی در کلاس از خود نشان می‌دهند و در نتیجه دارای توجه بیشتری به درس هستند. همچنین تفاوت ادراک از انتظار (از جو موجود کلاس) دختران نسبت به پسران کمتر است؛ و در نتیجه، احساس رضایت و

خشنودی بیشتری از خود نشان داده و همین رضایت و خشنودی در فعالیت آنان تأثیر می‌گذارد.

نتیجه محاسبه ضریب همبستگی چندمتغیره ادراک و انتظار دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی $0/18$ است، یعنی $0/33$ پیشرفت تحصیلی را می‌توان از روی متغیرهای مذکور پیش‌بینی کرد. نتیجه محاسبه ضریب همبستگی متغیر ادراک دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی $0/16$ است؛ یعنی، $0/26$ پیشرفت تحصیلی را می‌توان از روی متغیر مذکور پیش‌بینی کرد. ضریب همبستگی متغیر انتظار دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی $0/123$ است؛ یعنی $0/15$ پیشرفت تحصیلی را می‌توان از روی متغیر مذکور پیش‌بینی کرد که جملگی حاکی از وجود رابطه‌ای ناچیز است. بنابراین، پرسشنامه جو روانی - اجتماعی کلاس نمی‌تواند بدون در نظر گرفتن متغیرهای دیگر مانند عوامل عقلی، شخصیتی، اقتصادی، خانوادگی، علاقه و بازخورد و غیره در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی مؤثر و کارا گردد و لازم است که متغیرهای دیگری نیز همراه با آن در نظر گرفته شود. گرچه، باید در نظر داشت که بر اساس هر یک از متغیرهای مذکور می‌توان پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کرد.

- نتیجه ضریب همبستگی متغیرهای ادراک و انتظار معلمان با پیشرفت تحصیلی $0/46$ است؛ ولی، آزمون معناداری آماری در تحلیل رگرسیون بیانگر آن است که پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس متغیرهای مذکور از لحاظ آماری در سطح $0/05$ معنادار نیست و لذا پیش‌بینی دقیق نیست و احتمالاً دلیل معنادار نبودن، تعداد اندک نمونه مورد بررسی بوده است.

کاربردهای آموزش و پرورش

چون ادراک و انتظار از جو روانی - اجتماعی کلاس درس با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار دارد، بنابراین معلمان باید سعی کنند که جو روانی - اجتماعی بالایی را در کلاسها ایجاد کنند. جو روانی - اجتماعی بالا، جو مطلوب، مساعد و بالایی است که در ضمن بالا بودن ادراک و انتظار افراد از جو کلاس، بین آن دو تفاوتی وجود نداشته باشد و یا قرابت و نزدیکی بین آن دو باشد. برای ایجاد جو روانی - اجتماعی بالا و مثبت لازم است که: (۱) دانش‌آموزان مشارکت فعالی در

کلاس، در تمامی زمینه‌ها (در امر تدریس، یادگیری، برنامه‌ریزی و غیره) داشته باشند. (۲) بین معلم و دانش‌آموزان رابطه مثبت و صمیمی وجود داشته باشد و در مواقع مشکل، دانش‌آموزان از پشتیبانی معلم برخوردار باشند. (۳) بین دانش‌آموزان رابطه صمیمی و حسنه وجود داشته باشد. (۴) نظم و انضباط در کلاس وجود داشته باشد و برای آن لازم است که با مقررات واضح و روشنی در کلاس روبرو باشند. (۵) مطالب آموزشی به صورت سازماندهی شده ارائه شود تا باعث یادگیری معنی‌دار گردد. (۶) به تلاش و تکالیف دانش‌آموزان اهمیت داده شود، زیرا انجام تکالیف بر یادگیری اثر دارد و بازخوردها بر تکالیف باید صریح، روشن، کتبی، و فوری باشد. (۷) معلمان با مطالعه منابع جدید و نو، مطالب تازه و رغبت‌انگیزی به دانش‌آموزان عرضه کنند و از افکار نو و تازه دانش‌آموزان - در صورت صحیح بودن - حمایت گردد تا سبب ایجاد رغبت در دانش‌آموزان شود.

۱. پیاز، ژان ۱۳۷۱. تربیت به کجا ره می‌سپرد؛ ترجمه منصور و دادستان. تهران: دانشگاه تهران.
۲. شریعتمداری، علی (۱۳۴۲). روان‌شناسی تربیتی. اصفهان: مشعل.
۳. منصور، محمود؛ دادستان، پریرخ (۱۳۷۴). دیدگاه پیاز در گستره تحول روانی. تهران: بعثت.
4. Byrne, Daniele. B; Hattie, John. A. & Fraser, Barry. J. (1986). Abstract, 1988; Vol. 75. Page 823.
5. Felouzie, Georges (1993). interactions en classe et réussite scolaire: une analyse des différentes Filles-garçons; Révue Française Scolaire; Vol XXXLV; No 2; Page 193-222.
6. Lawrenz, Frances (1987). Gender effects for student Perception of the classroom Psychosocial envirement; Abstract 1988; Vol. 75. P: 3362.
7. Michaud, Pierre; Comeau, Michelle; Goupil; Georgette (1990). Le climat d'apprentissage: Les perceptions et les attentes des élèves et des enseignants; Révue Canadienne de l'éducation; Vol. 15:1. Page: 57-69.
8. Michaud, Pierre; Comeau, Michelle; Goupil, Georgette (1985). inventaire de climat d'apprentissage. Page: 1-30.
9. Raviv, Amiram; Raviv, Alona & Reisel, Ellen (1990). Teachers and students: two different perspectives!? Measuring sociale climat in the classroom. Abstract, 1991; Vol. 78; P: 844.
10. Sédarida, Catherine (1992). Mauvais élèves et bon instits: Le Monde de l'éducation; Page: 17.
11. Thurler, Monica Cather (1993). Amener les enseignant vers une Construction active du changement: Pour une nouvelle conception de la gestion de L'innovation; Education et Recherche; No. 2. Page: 218-235.
12. Wang, Margaret. C; Haertel, Geneva. D. and Walberg, Herber. J. (1993-1994). What Helps students learn? Education Leadership. P.P: 74-79.